

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет менеджменту
Кафедра економічної теорії та міжнародних економічних відносин

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

**Здобувача вищої освіти Матвійчука Б.І. академічної групи 292м-24-1
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки, регулювання»**

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Пилипенко Ю.І			
розділів:				
1	Пилипенко Ю.І			
2	Пилипенко Ю.І			
3	Пилипенко Ю.І			

Рецензент				
------------------	--	--	--	--

Нормоконтролер	Геращенко С.О.			
-----------------------	----------------	--	--	--

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри
економічної теорії та міжнародних
економічних відносин
Смесова В.Л.
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістра

**Здобувача вищої освіти Матвійчука Б.І. академічної групи 292М-24-1
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки, регулювання»**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 13.10.2025 р. № 1160/С

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретико-методологічні основи дослідження трудової міграції	Розкрити еволюцію поглядів на міграційні процеси в економіці, визначити сутність понять «міграція» і «міжнародна трудова міграція».	29.09.2025 – 26.09.2025
Глобальні тенденції міжнародної трудової міграції і українські реалії	Проаналізувати вплив трудової міграції на економічний розвиток країн світу, виокремити сучасні тенденції у розвитку трудової міграції в умовах глобалізації, здійснити ретроспективний аналіз української трудової міграції.	27.10.2025 – 27.11.2025
Регулювання міжнародних міграційних процесів в Україні	Визначити соціально-економічні наслідки української міжнародної трудової міграції, проаналізувати специфіку міграційної політики в Україні та виокремити напрями її вдосконалення з урахуванням викликів війни.	28.11.2025 – 04.12.2025
Оформлення кваліфікаційної роботи магістра		05.12.2025

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

Пилипенко Ю.І.

Дата видачі

01.09.2025

Дата подання до екзаменаційної комісії

08.12.2025

Прийнято до виконання

_____ (підпис здобувача вищої освіти)

Матвійчук Б.І

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 111 сторінок, 2 рисунка, 10 таблиць, 84 використаних джерел літератури.

У кваліфікаційній роботі розкрито еволюцію поглядів на міграційні процеси в економіці, визначено сутність міжнародної трудової міграції, оцінено її масштаби та визначено вплив на розвиток країн світу. Встановлено специфіку української трудової міграції, проаналізовано міграційну політику в Україні та виокремлено напрями її удосконалення з урахуванням викликів війни.

Об'єкт дослідження: економічні відносини, що виникають з приводу руху робочої сили в масштабах глобальної економіки.

Предмет дослідження: масштаби, наслідки та регулювання української трудової міграції.

Мета роботи: теоретичне обґрунтування напрямів впливу міжнародної трудової міграції українців на соціально-економічний розвиток, визначення напрямків удосконалення міграційної політики України з урахуванням викликів війни.

Положення, що захищаються: авторське визначення категорії «міжнародна трудова міграція», характеристика сучасних глобальних міграційних тенденцій, удосконалена класифікація етапів розвитку української міграції, напрями удосконалення міграційної політики України.

Інформація щодо впровадження: результати мають рекомендаційний характер.

Результати можуть бути використані у навчальному процесі під час викладання спеціальних дисциплін, органами державної влади різних рівнів у процесі моніторингу та розробки напрямів регуляторної політики у сфері міграції.

У роботі використано такі методи дослідження: абстрагування, аналіз і синтез, загального й особливого, теоретичне узагальнення, поєднання логічного й історичного, системний і компаративний аналіз.

Ключові слова: МІГРАЦІЯ, МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ, ЦИРКУЛЯРНА МІГРАЦІЯ, ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА, СВІТОВІ МІГРАЦІЙНІ ПОТОКИ, КРАЇНИ-РЕЦИПІЄНТИ, КРАЇНИ-ДОНОРИ, БІЖЕНЦІ, МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА.

ABSTRACT

Explanatory note: 111 pages, 2 figures, 10 tables, 84 sources of literature used.

The qualification work reveals the evolution of views on migration processes in the economy, defines the essence of international labor migration, assesses its scale and determines the impact on the development of countries around the world. The specifics of Ukrainian labor migration are established, migration policy in Ukraine is analyzed and directions for its improvement are identified, taking into account the challenges of war.

Object of research: economic relations arising from the movement of labor within the global economy.

Subject of research: scale, consequences and regulation of Ukrainian labor migration.

Purpose of work: theoretical substantiation of the directions of influence of international labor migration of Ukrainians on socio-economic development, identification of directions for improving Ukraine's migration policy, taking into account the challenges of war.

Protected provisions: author's definition of the category "international labor migration", characteristics of modern global migration trends, improved classification of stages of development of Ukrainian migration, directions of improvement of migration policy of Ukraine.

Information on implementation: the results are of a recommendatory nature.

The results can be used in the educational process during the teaching of special disciplines, by state authorities of various levels in the process of monitoring and developing regulatory policy directions in the field of migration.

The following research methods were used in the work: abstraction, analysis and synthesis, general and specific, theoretical generalization, combination of logical and historical, systemic and comparative analysis.

Keywords: MIGRATION, INTERNATIONAL LABOR MIGRATION, CIRCULAR MIGRATION, GLOBAL ECONOMY, WORLD MIGRATION FLOWS, RECIPIENT COUNTRIES, DONOR COUNTRIES, REFUGEES, MIGRATION POLICY.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ	
1.1. Еволюція поглядів на міграційні процеси в економіці.....	8
1.2. Сутність міжнародної трудової міграції	23
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ І УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	
2.1 Вплив трудової міграції на економічний розвиток країн світу.....	34
2.2 Сучасні тенденції у розвитку трудової міграції: глобальний вимір..	40
2.3 Ретроспективний аналіз української трудової міграції	50
РОЗДІЛ 3. РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	
3.1 Соціально-економічні наслідки української міжнародної трудової міграції.....	64
3.2 Міграційна політика в Україні.....	76
3.3 Напрями вдосконалення міграційної політики в Україні.....	82
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах відбуваються кардинальні зміни, які докорінним чином трансформують звичні формати розвитку міжнародних економічних відносин. Глобалізація, яка набрала обертів наприкінці ХХ століття, відкрила можливості швидкого переміщення у часі і просторі усіх видів економічних ресурсів. Це посилює міграційні тенденції. Незважаючи на те, що люди завжди змінювали місце свого проживання, шукаючи кращих умов для життя, саме зараз міграція набула величезних масштабів. За оцінками експертів Міжнародної організації з міграції (МОМ), які були оприлюднені у Звіті про міжнародну міграцію в світі 2025 року, сьогодні нараховується 304 мільйони людей, які визнані мігрантами.

Зростання їхньої чисельності пов'язується з різними причинами. Це і зміни демографії, соціальні й економічні перетворення, розвиток технологій, екологічні проблеми тощо. Однак саме в останні роки масштаби міграції зростають внаслідок геополітичних зрушень і політичних конфліктів. Повномасштабне вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року поклало початок радикального зрушення, наслідки якого відчувають мільйони людей. Україна стала найбільшою країною Європи за масштабами міграції, в якій переважають біженці – люди які вимушені тікати від війни і рятувати своє життя і життя родин. Більшість із таких біженців починає активно інтегруватися в економіку країн прибуття, перетворюючись, тим самим, на трудових мігрантів. Це має наслідки як для приймаючих країн, так і України, що вимагає досліджень проблем міжнародної міграції та розробки напрямів її регулювання.

Ступінь наукової розробки проблеми. Проблеми міграції завжди перебували у центрі уваги таких зарубіжних вчених, як Е. Равенштейн, С. Стоуффер, Дж. Зіпф (заклали основу досліджень міграції як переміщення людей на відстань); А. Льюїс, Е. Тодаро, Л. С'яастад (створили мікро-міграційні моделі); М. Піоре, О. Старк, Тейлор, Фостер Д. Блум, Е. Кац, Д.

Левхарі, Р. Лукас, М. Розенцвейг, Дж. Е. Тейлор (розвинули мікроекономічний підхід і поєднали його з макроекономічним); І. Валенстайн (розробка історико-структурних моделей), Д. Массей (формування синтетичної теорії міграції).

Серед українських дослідників вагоме місце в дослідженні міграційних процесів належить І. Кукурудзі, Е. Лібановій, О. Малиновській, К. Шиманській, Т. Ромащенко, О. Ровенчак. Незважаючи на значний доробок цих та багатьох інших науковців, вирішення все ще потребують деякі теоретичні проблеми вивчення міграції і, що найбільш актуально, її особливості з урахуванням геополітичних викликів сучасності.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування напрямів впливу міжнародної трудової міграції українців на соціально-економічний розвиток, визначення напрямків удосконалення міграційної політики України з урахуванням викликів війни.

Для досягнення мети передбачено виконання таких завдань:

1. Прослідкувати еволюцію поглядів на міграційні процеси в економіці.
2. Визначити сутність поняття «міжнародна трудова міграція», показати його змістовну відмінність від категорії «міграція».
3. Визначити напрями впливу трудової міграції на економічний розвиток країн світу.
4. Проаналізувати сучасні тенденції у розвитку трудової міграції в умовах глобалізації.
5. Визначити в історичному аспекті специфіку міграції українців.
6. Оцінити соціально-економічні наслідки української міжнародної трудової міграції.
7. Дослідити засади міграційної політики в Україні та розкрити напрямки її удосконалення з урахуванням наслідків війни.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають з приводу руху робочої сили в масштабах глобальної економіки, а предметом – масштаби, наслідки та регулювання української трудової міграції.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі застосовано методи абстрагування, аналіз і синтез, загального й особливого, теоретичне узагальнення, поєднання логічного й історичного, системний і компаративний аналіз.

Положення, що виносяться на захист. авторське визначення категорії «міжнародна трудова міграція», характеристика сучасних глобальних міграційних тенденцій, удосконалена класифікація етапів розвитку української міграції, напрями удосконалення міграційної політики України.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження склали наукові публікації зарубіжних і вітчизняних вчених, статистичні дані міжнародних організацій (МОМ ООН, OECD), аналітичні доповіді Інституту стратегічних досліджень, Інституту демографії та проблем якості життя НАН України, Центру економічної стратегії, Національного банку України, а також нормативно-правові акти України у сфері міграції та проблем біженців.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання сформульованих висновків і рекомендацій для обґрунтування напрямів державної політики у сфері регулювання міграції.

Апробація результатів дослідження. Результати роботи доповідалися на ІХ міжнародній науково-практичній конференції «Роль молоді у розвитку АПК України» (15-16 квітня 2025 р. Київ: НУБіП України).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок, містить 10 таблиць, 2 рисунки, 84 джерела літератури, 1 додаток.

ВИСНОВКИ

1. Міграційні процеси досліджувалися у межах різних наук – соціології, політології, економіки, демографії, історії, психології. Починаючи з другої половини XIX століття з'явилися теорії міграції, в яких її вивчають як соціальне явище і як процес, що впливає на економічну, політичну, соціальну і інші підсистеми суспільства. Перші моделі міграції (Е. Равенштейн, С. Стоуффер, Дж. Зіпф) зосереджувалися на факторах переміщення населення на певну відстань, У 1950-х роках були створені неокласичні мікро-міграційні моделі (А. Льюїс, Е. Тодаро, Л. С'яастад), які у 1980-х роках були доповнені теоріями дуальної економіки (М. Піоре), новими економічними теоріями міграції (О. Старк, Тейлор, Фостер Д. Блум, Е. Кац, Д. Левхарі, Р. Лукас, М. Розенцвейг, Дж. Е. Тейлор історико-структурними моделями (І. Валенстайн) та синтетичною теорією міграції (Д. Массей). Генезис розвитку поглядів на міграційні процеси продемонстрував, що міграція є складним явищем, вивчення якого необхідно розглядати з боку впливу політичних, економічних, соціальних, культурних та інших факторів.

2. В економічній науці існує багато визначень категорії «міграція», однак усі вони вибудовуються навколо понять переміщення і руху. Тому необхідно розглядати їх як загальне і особливе, вважаючи міграцію родовим поняттям, а похідні від нього – видами, що наділені специфічними характеристиками. Термін «міграція» є широким поняттям, що за своїм змістом відображає процес переміщення людей без відносно того, з яких конкретно причин економічний суб'єкт здійснив такий переїзд і які переслідував при цьому цілі. Трудова міграція – це більш вузьке поняття, вид міграції, причиною якого є економічні чинники, а головним мотивом виступає пошук роботи з метою більш високого заробітку. Відмінність між цими категоріями полягає в тому, що міграція населення відображає рух, переміщення окремих індивідів або їх сімей у міжнародному територіальному просторі з огляду на можливість віднайти нове місце постійного проживання. Трудова міграція, навпаки, не

передбачає зміну постійного місця проживання. Економічні суб'єкти переміщуються на певний час з метою пошуку кращої роботи і більш високих заробітків.

3. Соціально-економічні наслідки міграції є різними для приймаючих країн (реципієнтів) і країн, з яких виїхала робоча сила (донорів). Також в економічній науці прийнято розмежовувати ці наслідки для короткотермінового і довготермінового періодів. До позитивних наслідків приймаючих країн відноситься: збільшення пропозиції трудових ресурсів та покращання їхньої вікової структури, притік висококваліфікованих кадрів-рушіїв технічного прогресу, вирівнювання структурних диспропорцій на ринку праці, зростання конкурентоспроможності продукції за рахунок нижчої вартості праці мігрантів, зростання ємності внутрішнього ринку. Також присутня економія на пенсіях та інших соціальних виплатах, на навчанні. У короткотерміновому періоді мають місце збільшення бюджетного навантаження за рахунок додаткових соціальних витрат і витрати на нейтралізацію посилення соціальної напруги і криміналізації у випадку нелегальної міграції.

4. Для країн-донорів характерно зменшення безробіття і зростання заробітної плати, притік грошових переказів трудових мігрантів, зростання споживчих та інвестиційних витрат. Негативними наслідками є втрата трудового потенціалу, уповільнення темпів економічного зростання внаслідок старіння населення і вибуття його із складу економічно активного, неможливість відшкодування витрат, здійснених на освіту і підвищення кваліфікації, зниження податкових надходжень, навантаження на соціальну систему, технологічне відставання внаслідок «відтоку мізків» і висококваліфікованих кадрів.

5. В сучасних умовах найбільший вплив на міграцію здійснює економічна глобалізація, внаслідок якої прискорюються масштабні геоекономічні і геополітичні трансформації, змінюються економічні процеси, сприяючи більшому переміщенню робочої сили, а також товарів і капіталу. На

цей процес впливають сучасні інформаційно-комунікаційні технології, вимоги інноваційного розвитку, що прискорює переміщення висококваліфікованих працівників і науковців. Характерними для сучасного етапу стали переміщення, викликані політичними конфліктами, зміною навколишнього середовища та клімату. Найбільшого впливу на міграційні процеси у світі здійснила війна в Україні. Переважна частина українських мігрантів – це біженці. Серед трудової міграції переважають сезонні працівники.

6. Українська міграція має давню історію – до і після набуття Україною незалежності. Новітня історія поділяється на п'ять етапів, більшість яких відображає вплив факторів, пов'язаних із кардинальними суспільними зрушеннями, воєнними подіями або економічними кризами. Часто економічні причини міграції були наслідком першочергового впливу політичних подій. Ця специфіка української міграції визначила і соціально-економічні наслідки як для України, як і для приймаючих країн.

7. Соціально-економічні наслідки української міжнародної трудової міграції для країн реципієнтів є неоднозначними. У короткостроковому періоді країни несуть навантаження на державний бюджет через необхідність фінансової підтримки мігрантів. Однак у довгостроковому часовому проміжку завдяки працевлаштуванню переміщених українців суттєво покращилися параметри зайнятості, особливо у секторах економіки, які відчували дефіцит робочої сили. Витрати українців стимулювали споживчий попит у країнах призначення, що виступало суттєвим фактором економічного зростання. У більшості країн Європи українські мігранти активно інтегруються в європейський ринок праці і платять податки, що також є позитивною стороною міграції. Негативними наслідками вважаються довгострокові виклики: зростання безробіття у майбутньому, відтік валюти у вигляді переказів мігрантів додому.

8. Для України позитивним наслідком зовнішньої трудової міграції довготривалий період було повернення в країну більшої частини зароблених за кордоном коштів. Однак, починаючи з 2024 року, ця тенденція уповільнилась

внаслідок возз'єднання сімей, переводу працівників зарубіжних компаній за кордон, зростання операцій у криптовалюті, зниження доходів самих мігрантів. Також мало місце певне вивільнення робочих місць у секторах економіки, що потребують висококваліфікованих спеціалістів. Сформувався дефіцит кадрів у енергетиці, будівництві, соціальній інфраструктурі. Найнебезпечнішим негативним наслідком зростання рівня трудової міграції українців є втрата людського капіталу.

9. Міграційна політика – це комплекс правових, фінансових, адміністративних та організаційних заходів, за допомогою яких держава цілеспрямовано впливає на регулювання міграції з позицій міграційних пріоритетів, кількісного складу міграційних потоків та їх структури у сфері державного управління. Міграційна політика базується на законодавстві, нормативних актах, різних механізмах контролю, а також включає стратегії інтеграції мігрантів та напрямки забезпечення їхніх прав і свобод.

10. В Україні за роки незалежності створено інституціональну інфраструктуру міграційної політики, прийнято ряд законодавчих актів, а також розроблено декілька стратегій. Остання, «Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року», не враховувала зміну масштабу і характеру міграційних процесів, викликаних повномасштабною військовою агресією з боку росії. Як відповідь на нові виклики нагальною потребою стало удосконалення міграційної політики, що відобразилося у формуванні нового документу – «Стратегії міграційної політики на період до 2035 року». Розробка конкретних механізмів реалізації стратегічних цілей має базуватися на систематичному моніторингу ситуації, яка склалася на території як приймаючих країн, так і України.

11. Напрямами удосконалення міграційної політики України є її переорієнтація від реагування на виклики до стратегічного управління людським капіталом. Вона має зосередитися на створенні умов для повернення вимушених мігрантів, їх реінтеграції та збереження зв'язків із тими, хто перебуває за кордоном. Для повернення українців із-за кордону потрібна

співпраця з країнами ЄС; швидка післявоєнна відбудова постраждалих регіонів; допомога людям із зруйнованих та окупованих регіонів на час відбудови; розвиток державно-приватного партнерства; збільшення ресурсів на комунікацію із співвітчизниками за кордоном через дипломатичні представництва; підтримка систем освіти та забезпечення умов для економічного зростання.

РЕЦЕНЗІЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувача вищої освіти групи 292м-24-1 Матвійчука Богдана Ігоровича
на тему «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки,
регулювання»

Магістерська робота присвячена актуальній та соціально значущій проблемі міжнародної трудової міграції українців, яка на сьогодні є одним із ключових чинників соціально-економічного розвитку України та суттєво впливає на демографічну ситуацію, ринок праці, рівень добробуту населення і державну міграційну політику. Актуальність обраної теми не викликає сумнівів, оскільки процеси трудової міграції українців набули значних масштабів, особливо в умовах глобалізації, євроінтеграційних процесів та сучасних викликів, що постали перед державою.

Робота складається з трьох розділів, які за своєю логікою сприяють реалізації мети та завдань роботи. В роботі послідовно проаналізовано еволюцію поглядів на міграційні процеси в економіці і на цій основі визначено сутність поняття «міжнародна трудова міграція», показано його змістовну відмінність від категорії «міграція». Автором визначено напрями впливу трудової міграції на економічний розвиток країн світу та проаналізовано сучасні тенденції у розвитку трудової міграції в умовах глобалізації. Було ґрунтовно досліджено специфіку міграції українців, оцінено соціально-економічні наслідки української міжнародної трудової міграції та розкрито напрями удосконалення міграційної політики України з урахуванням наслідків війни.

Зміст роботи повністю відповідає темі. Усі поставлені завдання виконані, мета кваліфікаційної роботи досягнута. Робота містить таблиці, діаграми та схеми, які в узагальненому вигляді демонструють отримані результати. Ці результати можуть бути використані при обґрунтуванні напрямів державної політики у сфері регулювання міграції.

Загальний висновок. Кваліфікаційна робота Матвійчука Б.І. «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки, регулювання» є самостійною, завершеною працею і повністю відповідає встановленим вимогам. Зміст роботи, а також отримані результати заслуговують на оцінку «добре», а її автор на присвоєння кваліфікації магістра з міжнародних економічних відносин зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Рецензент: доцент кафедри
менеджменту, к. е. н., доц.

Олена ГРОШЕЛЄВА

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу магістра
здобувача вищої освіти групи 292м-24-1 Матвійчука Богдана Ігоровича
на тему «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки,
регулювання»

Одним із ключових факторів формування сучасного глобалізованого світу є міграція, масштаби якої постійно зростають. Міжнародна трудова міграція, здійснює перерозподіл робочої сили між країнами, що впливає на ситуацію на ринках праці кожної з країн, рівень зайнятості, безробіття, розмір заробітної плати, розподіл доходів. Особливо актуальною ця проблема є для нинішнього етапу розвитку України, оскільки міграційні процеси суттєво змінилися внаслідок війни, що впливає у тому числі і на рівень національної безпеки нашої держави. З'ясування сутності цих новітніх викликів та розробка відповідних рекомендацій є важливим напрямом наукових досліджень. Зважаючи на це, тема кваліфікаційної роботи Матвійчука Б. І. є актуальною з теоретичної та практичної точки зору.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування напрямів впливу міжнародної трудової міграції українців на соціально-економічний розвиток, визначення напрямків удосконалення міграційної політики України з урахуванням викликів війни. Для реалізації цієї мети було використано сучасні методи дослідження та на їх основі отримано суттєві наукові результати. Зокрема, було авторське визначення категорії «міжнародна трудова міграція», характеристика сучасних глобальних міграційних тенденцій, удосконалена класифікація етапів розвитку української міграції, напрями удосконалення міграційної політики України. Усі поставлені завдання виконані, мета кваліфікаційної роботи досягнута.

У цілому кваліфікаційна Матвійчука Б. І. на тему «Міжнародна трудова міграція українців: масштаби, наслідки, регулювання» є самостійною, завершеною працею і повною мірою відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт магістерського рівня. Робота заслуговує на оцінку 80 «добре», а її автор на присвоєння кваліфікації магістра з міжнародних економічних відносин за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Науковий керівник:
професор кафедри економічної теорії та
міжнародних економічних відносин, д.е.н., проф.

Юрій ПИЛИПЕНКО